

Deze mossenkaart geeft een overzicht van in en rond Zoetermeer veel voorkomende mossen.

Bij de selectie is bij voorkeur gekozen voor mossen die op grond van duidelijke uiterlijke kenmerken nog met het blote oog van elkaar zijn te onderscheiden.

Onderscheid is gemaakt in opgaande (links op de zoekkaart) en liggende mossen (rechts op de zoekkaart)

Onderaan de zoekkaart gaat dit onderscheid niet op, daar zijn twee bekende levermossen weergegeven.

Bij elk mos staat een korte beschrijving met enkele van de belangrijkste kenmerken ter ondersteuning van de herkenning.

De indeling in categorieën van mossen is voor dit doel sterk vereenvoudigd. Veenmosses zijn niet genoemd omdat we die in Zoetermeer (nog) niet hebben aangetroffen.

Ook hebben we buiten beschouwing gelaten dat bepaalde levermosses bebladerd zijn. Deze voor een niet getraind oog lastig te vinden.

*Uitgave: IVN Zoetermeer
8 februari 2016*

*E-mail: info@ivnzoetermeer.nl
Internet: www.ivnzoetermeer.nl*

IVN Instituut voor natuur
educatie & duurzaamheid

Mossenkaart IVN Zoetermeer

Deze kaart is bedoeld als hulpmiddel bij het "leren kijken en zien in de natuur".

Juist bij mossen gaat het er namelijk om te leren aandacht te geven aan elk plekje, elke kleurnuance, er even naar toe te lopen, goed te bekijken en zo geleidelijk steeds meer de grote vormenrijkdom in de natuur te leren zien, je daarover te verwonderen en daarvan te genieten.

Mosses

Wat zijn mosses?

Mosses onderscheiden zich van andere planten doordat ze geen vaten hebben zoals mensen en dieren bloedvaten hebben en andere planten vaten voor transport van voedsel en vocht van de wortels naar de bladeren. Mosses nemen hun voedsel en vocht direct op via de celwanden.

De blaadjes van mosses zijn dan ook maar heel dun, één tot enkele cellagen dik. Ze hebben ook geen wortels. Aan de bovenkant groeien ze door en aan de achterkant sterven ze af.

Hooguit hebben ze wat wortelachtige draadjes voor de hechting aan de ondergrond. Maar, nogmaals, dat zijn geen wortels.

Mosses zitten dus heel simpel in elkaar, ze vinden hun oorsprong dan ook al heel vroeg in de evolutie.

Soorten mosses

Mosses onderscheiden we in bladmosses en levermosses.

Bladmosses hebben in het algemeen de vorm van een klein plantje met stengels en bladeren, levermosses zien er vaak meer uit als platte, wat dikkige lobben die plat over de ondergrond groeien. Bij de bladmosses maken we vervolgens nog onderscheid tussen mosses die:

- voornamelijk liggend over de ondergrond groeien (slaapmosses: veelal regelmatig of onregelmatig vertakt)
- waarvan elk plantje voor zich alsmaar omhoog wil groeien (topkapselmosses).

Voortplanting

Net als andere planten kunnen mosses zich vermeerderen door "stekken" zowel als door "zaaien". "Stekken" of ongeslachtelijke voortplanting is voor mosses heel belangrijk omdat die eenvoudiger verloopt. Mosplantjes bevorderen dit proces door stukjes van de plant af te snoeren (broedkorrels, broedblaadjes, broedtakjes e.d.) zodat deze losraken en elders weer tot een mosplantje kunnen uitgroeien. "Zaaien" ofwel geslachtelijke voortplanting is voor mosses veel moeilijker doordat ze geen gebruik maken van de wind of insecten om geslachtscellen (vgl. stuifmeel bij bloemplanten) onderling uit te wisselen. Het is heel erg van het toeval afhankelijk en regendruppels en -water spelen daar een belangrijke rol in (mannelijke geslachtscellen kunnen zwemmen). Daar waar het lukt zie je bij bepaalde mosses het resultaat in de vorm van sporenkapsels (kleine doosjes op hoge dunne steeltjes) van waaruit de sporen (vgl. zaad) worden verspreid.

Herkenning

Op deze zoekkaart vind je aan aantal mosses die nog met het blote oog te herkennen zijn. Voor de meeste mosses gaat dit helaas niet op en is minstens een goede loep (10 x) vereist. Net als bij andere planten gaat het om details als vorm van de blaadjes, of ze getand zijn of niet, hoe ze zijn aangehecht enz. Ook de vorm van de sporenkapsels is erg belangrijk. Sommige zijn langgesteeld andere komen nauwelijks boven de mosplantjes uit. Soms zijn ze recht en bij andere weer geknikt of gedraaid. Al met al is het een uitdaging om ze te leren herkennen.

Opgaande mossen (Topkapselmossen)		Liggende mossen (Slaapmossen)	
	<p>Gewoon smaragdsteeltje Algemeen, te vinden op lichte plaatsen langs paden, wegen en tussen stoeptegels. Te herkennen aan de opvallend felgroene kleur. De sporenkapsels zijn in de zomer rijp. Jong zijn ze geelgroen en later als ze rijp zijn bleekbruin. De sporenkapsels staan recht op een gele steel.</p>	<p>Gewoon puntmos Valt op door zijn spitse punten, zij voelen ook echt een beetje hard als je er tegen duwt. Het is een liggend mos en het groeit in losse matjes. Je vindt het op vochtige tot natte plaatsen. Het kan ook groeien in droge omstandigheden mits de ondergrond kalkhoudend is (kalkgraslanden).</p>	
	<p>Kleivedermos Algemeen op beschaduwde open klei. Het blad ziet eruit als een helgroen veertje. Het mos groeit in kleine zoden op schaduwrijke en vochtige plaatsen in bermen en slootkanten. Het sporenkapsel staat haaks op de steel. De bladrand is getand en de nerf treedt uit als een stekeltje.</p>	<p>Gewoon dikkopmos Komt heel algemeen voor op heel verschillende substraten (beton, baksteen, dood hout, bomen en op de grond). Het is o.a. herkenbaar aan zijn bleke punten. Verwarring met andere mossen is mogelijk. Je weet het alleen zeker als je ziet dat de kapselsteel ruw is. In het veld kun je dat ook met je lippen voelen.</p>	
	<p>Gedraaid knikmos Algemeen op diverse voedselrijke ondergronden. Kan tegen zon, schaduw, droog en nat. Groeit in kussentjes. Stengel rozetvormig bebladerd. Bladen hebben grootste breedte voorbij het bladmidden. Bladtop heeft een glashaar. Bij droogte draaien de bladen spiraalsgewijs om de stengel. De kapselsteel vertoont een knik (knikmos).</p>	<p>Gewoon haakmos Komt vaak voor in het gazon, op vochtige en schaduwrijke plekken. De stengels zijn weinig vertakt en van oranje tot oud-bruinig van kleur. Dit mos heeft een karakteristieke bladvorm: blad buigt halverwege haakvormig naar beneden. Van boven bekeken is het mos stervormig.</p>	
	<p>Gewone Haarmuts Algemeen op loofbomen met neutrale schors (wilg, iep, populier, vlier), soms ook op steen. Voorkeur voor niet al te droge, lichte tot matig beschaduwde groeiplaats. Groeit in donkergroene kleine polletjes tot 1 cm hoog. Vaak zijn er kapselstelen te zien, die komen niet of nauwelijks boven de blaadjes uit.</p>	<p>Gewoon klauwtjesmos Komt heel algemeen voor, in onze omgeving vooral op daken, muren en bomen. Het houdt niet van klei en laagveen. Het groeit in matjes en hecht sterk aan de ondergrond. Je herkent het aan de blaadjes die met een fraaie welving allemaal naar één kant buigen. Jonge sporenkapsels zijn groen en oude roodbruin.</p>	
	<p>Zilvermos Algemeen in Nederland. Groeit in losse glanzende groen-witte zoden op muren, daken en langs wegen. Als een echte pionier koloniseert het ruderaal plaatsen. De stengels zijn kort, de bladeren eirond, bladtop zilverwit. De jonge sporenkapsels zijn groen, de oude oranje tot roodbruin en het kapsel hangt omlaag (geknikt).</p>	<p>Fijn laddermos Algemeen op vochtige en beschaduwde plaatsen in verschillende bostypen, zowel op de grond als op dood hout en boomvoeten. Komt voor onder tamelijk zure tot basische en zelfs brakke omstandigheden. Groeit in kleine tot zelfs uitgestrekte maten, stengels liggen tamelijk los op het substraat. Vormt zelden kapsels.</p>	
Bebladerd levermos		Thalleus levermos	
	<p>Gewoon kantmos Redelijk algemeen te vinden op vochtige molmende forse boomstammen in de halfschaduw. Let op de twee bladspitsen per blad, een duidelijk kenmerk voor veel levermossen. Het mos dankt hieraan zijn bijnaam: <i>Platgeslagen Sinterklaasmutsenmos</i>. Groeit in platte matjes direct op de ondergrond.</p>	<p>Halvemaantjesmos Dit thalleuze levermos is te vinden op vochtige paden en muren (bijvoorbeeld op bruggen langs waterlopen). Het is gemakkelijk te herkennen aan de halvemaanvormige broedbekertjes op de vetplant-achtige bladlobben, steeds dicht achter de thalluskop. Net als het Parapluitjesmos hiernaast heeft het een ruitvormige thallusoppervlak.</p>	